

δὲν μπορεῖ νὰ διαρκέσῃ τὸ πνεῦμά μου» (Συνομιλίες τοῦ Goethe καὶ τοῦ "Εκκερμαν» II.56) Ἡ θεωρία αὐτὴ τοῦ Goethe, στὰ μάτια μας, δὲν εἶναι πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν Πλατωνικὴ θεωρία τῆς Ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ὡς πρώτης ἀρχῆς τῆς Ζωῆς.

5. HÖLDERLIN Friedrich (1770 — 1843). Ἐπίσης τὴ θέση τους ἔχουν ἔδω καὶ οἱ θεωρίες τοῦ μεγάλου ποιητῆ τῆς Γερμανίας Hölderlin. Ὁ Hölderlin εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους ποιητὲς τῆς Γερμανίας καὶ πολλοὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι τῆς Γερμανίας τὸν τοποθετοῦν πλάι στὸν Goethe καὶ ἄλλοι τὸν θεωροῦν ὡς ποιητὴ ἀνώτερο καὶ ἀπ' αὐτὸν ἀκόμα τὸν ποιητὴ τοῦ Φάουστ. Τῇ μεταφυσικῇ κοσμοθεωρίᾳ του ὁ Hölderlin ἀναπτύσσει κυρίως στὸ μυθιστόρημά του «Ἐπερίων». Στὸ ἔργο του αὐτὸ ὁ Hölderlin ἀποκαλύπτεται ὡς πανθεϊστής, ποὺ διακηρύσσει ἓνα αἰσθητικὸ Πανθεῖσμο με βαθύτατη τάση πρὸς τὸν Ἡρακλειτισμό. Θεά του ἡ ὡμορφιά μέσα στὴ Θεότητα. Σχετικὰ με τὸ πρόβλημα τῆς Ἀθανασίας ὁ Hölderlin στὸν Ἐπερίωνα (βιβλ. 4) γράφει: «Χωριζόμαστε μόνο γιὰ νὰ ἐνωθοῦμε, στὸ βάθος, σὲ θεία ἀρμονία με τὸ θεῖο Σύμπαν, με τὸ θεῖο ἑαυτό μας. Πεθαίνουμε, γιὰ νὰ ζήσουμε. Ἡ ψυχὴ ζεῖ αἰώνια μέσα στὸν Κόσμο.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΙ. γ. Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΑΙΩΝΩΝ ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ BERGSON.

Ἡ περίοδος τῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας τῶν δύο τελευταίων αἰώνων εἶναι ἡ πιὸ πολύμορφη καὶ πιὸ πολυτάραχη ἀπ' ὅλες τὶς περιόδους τῆς Παγκόσμιας Φιλοσοφίας. Στὸ μεγάλο ποταμὸ τοῦ φιλοσοφικοῦ Στοχασμοῦ τῆς περιόδου αὐτῆς ρίχνονται καὶ συγκρούονται τὰ πιὸ διαφορετικὰ καὶ πιὸ ἀντίμαχα φιλοσοφικὰ ρεύματα με τὰ πιὸ τραγικὰ ἀποτελέσματα γιὰ τὴ ζωὴ ὅλης τῆς Ἀνθρωπότητας.

Ἐπειὶ ἀπὸ τὴν κριτικὴ φιλοσοφία τοῦ Κάντ, ποὺ ἡ βαθύτερη τάση της ἦταν ρεαλιστικὴ καὶ ὁ κυριώτερος σκοπὸς της ἦταν ἡ θεμελίωση τῆς Φιλοσοφίας ἀπάνω σὲ ἀπολύτως ἀσάλευτα ρεαλιστικὰ φιλοσοφικὰ βάρθρα καὶ στὴν Ἐπιστήμη, φυσικὴ ἦταν ἡ στροφὴ τῆς Φιλοσοφίας στὸ 19ο αἰῶνα πρὸς τοὺς κόσμους τοῦ Ρεαλισμοῦ, τοῦ Θετικισμοῦ, τοῦ Κριτικισμοῦ, τοῦ Ἐπιστημονισμοῦ.

Τὸ μεγαλύτερο φιλοσοφικὸ ρεῦμα τοῦ 19ου αἰῶνα, ποὺ ἐκφράζει τὴν κυριώτερη καὶ χαρακτηριστικώτερη τάση τοῦ πνεύματος τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ, τὴ ρεαλιστικὴ τάση, εἶναι τὸ ρεῦμα τοῦ Θετικισμοῦ (Positivisme), ποὺ θεμελιωτῆς του ὑπῆρξε ὁ Γάλλος φιλόσοφος Auguste Comte (1798 — 1857). Ἡ ἐπίδραση τοῦ Θετικισμοῦ ὑπῆρξε τεράστια σ' ὅλες τὶς Εὐρωπαϊκὰς χώρες, καὶ στὴ Γαλλία καὶ στὴ Γερμανία καὶ στὴν Ἰταλία καὶ στὸν Ἀγγλοσαξωνικὸ Κόσμο καὶ γενικὰ σ' ὅλο τὸν Κόσμο.

Ὁ Θετικισμὸς στὶς σφαῖρες τῆς Φιλοσοφίας εἶχε ὡς φυσικὸ ἀποτέλεσμα τὴν ἐπιβολὴν καὶ ἐπικράτησιν τῆς πνευματικῆς ζωῆ τοῦ Κόσμου τοῦ ρεαλιστικοῦ καὶ κριτικοῦ πνεύματος τῆς Ἐπιστήμης, τοῦ πνεύματος τοῦ Ἐπιστημονισμοῦ (Scientisme).

Μὲ τὸ θρίαμβο τοῦ Θετικισμοῦ καὶ τοῦ Ἐπιστημονισμοῦ στὸ 19ο αἰ-ῶνα τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Ἀνθρωπότητος θέλει καὶ ζητάει τὴ θεμελίωσιν τοῦ οἰκοδομήματος τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ Κόσμου ἀπάνω στὴν ἀπόλυτη πνευματικὴ βεβαιότητα, στὴν ἀπόλυτη ἀλήθεια, πὺ δὲ δίνει παρὰ μόνον ὁ κόσμος τοῦ ἀπολύτου Πραγματικοῦ, ὅπως ἀποκαλύπτεται, σύμφωνα μὲ τὶς θεωρίαι τοῦ Θετικισμοῦ, μόνον μέσα στὶς σφαῖρες τῆς Ἐπιστήμης. Ἡ μεγάλη ὁμως πλάνη τῆς Φιλοσοφίας τοῦ 19ου αἰῶνα ὑπῆρξε τὸ ὅτι τὴν ἀπόλυτη πνευματικὴ βεβαιότητα, τὴν ἀπόλυτη ἀλήθεια, ἐπίστευε, πὺς εὑρίσκει στὴν ἀπόλυτη πραγματικότητα πὺ κατὰ τὶς θεωρίαι τῆς δὲν ἦταν ἀλλή παρὰ μόνον ἡ Ὑλη.

Στὸ φῶς ὁμως καὶ τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ 20οῦ αἰῶνα, ὅστερ ἀπὸ τὴ διαλεκτικὴ κίνησιν, ἐξέλιξη καὶ πρόοδος τοῦ Πνεύματος καὶ στὸ 19ο καὶ στὸν 20ὸ αἰῶνα, ἡ ἔννοια τῆς Ὑλης ἀποκαλύπτεται στὴν ἐποχὴ μας ὡς ἡ πὺ ἀκαθόριστη καὶ ἀμφίβολη, πὺ ἀβέβαιη καὶ πὺ σκοτεινὴ. Ἀπεναντίας ἡ ἔννοια τοῦ Πνεύματος, πὺ πρωταρχικὰ καὶ στοὺς πὺ ἀνεξέλιχτους καὶ πολιτιστικὰ πὺ καθυστερημένους λαοὺς ὅλης τῆς Γῆς φαίνεται, στὴν πρώτη ματιά, ὡς ἀβεβαιότερη ἀπὸ τὴν ἔννοια τῆς Ὑλης, ἀποκαλύπτεται καὶ ἐπιστημονικὰ ἀποδείχεται στὸν αἰῶνα μας ὡς ἡ ἀπόλυτη πραγματικότητα, πὺ δίνει στὴ Σκέψιν, φιλοσοφικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ, τὸ στοιχεῖο τῆς ἀπόλυτης πνευματικῆς βεβαιότητος.

Ὡς τόσο ἡ πλάνη αὐτὴ τῆς θεωρίας τῆς Ὑλης, ὡς ἀπόλυτης πραγματικότητος, ὑπῆρξε μοιραία καὶ εἶχε τὰ πὺ ὀλέθρια ἀποτελέσματα στὴν πνευματικὴ Ἱστορία ὅλου τοῦ Κόσμου. Φυσικὸ ἐπακόλουθον τῆς τραγικῆς αὐτῆς πλάνης ἦταν ἡ χωρὶς προηγούμενον πεισοδρομῆσιν τῆς Μεταφυσικῆς καὶ τοῦ ἰδεαλιστικοῦ πνεύματος τοῦ Κόσμου καὶ ἡ ἀπόλυτη σχεδὸν ἐπιβολὴ, στὸν περασμένο αἰῶνα, τοῦ μεταφυσικοῦ Ὑλισμοῦ, πὺ ἐμφανιζόταν μὲ τὴ φαντασμαγορικὴ λάμψιν, αἴγλη καὶ γοητεία τοῦ ἀπολύτου Ρεαλισμοῦ, τοῦ Θετικισμοῦ καὶ τοῦ Ἐπιστημονισμοῦ.

Ἡ κοσμοθεωρία τοῦ μεταφυσικοῦ Ὑλισμοῦ πρὸςβέβει, πὺς τὸ Πᾶν μέσα στὸν Κόσμον εἶναι ὕλικόν καὶ μόνον ὕλικόν, πὺς ἡ μία καὶ μοναδικὴ ἀρχέγονη καὶ πρωταρχικὴ οὐσία ὅλου τοῦ Κόσμου εἶναι ἡ Ὑλη. Ὁλος ὁ Κόσμος εἶναι, ὑπάρχει, ζεῖ, κινιέται, ἐνεργεῖ, ἐξελίσσεται, διαμορφώνεται, σύμφωνα μὲ τοὺς ἀτσαλένιους παγκόσμιους καὶ παναιώνιους μηχανικοὺς νόμους τοῦ ὕλικου φυσικοῦ Σύμπαντος καὶ προπάντων τὸ νόμον τοῦ φυσικοῦ Αἰτιοκρατισμοῦ καὶ τοῦ μηχανιστικοῦ Ντετερμινισμοῦ.

Μέσα στὸν κόσμον αὐτὸ τοῦ μεταφυσικοῦ Ὑλισμοῦ τὸ Πνεῦμα, ὁ Θεός, ἡ Ψυχὴ, ἡ Ἀθανασία, ἡ Ἐλευθερία, δὲν ἔχουν φυσικὰ καμμιά ἀπολύτως θέσιν καὶ ἀξία. Τὸ Πνεῦμα, κατὰ τὶς θεωρίαι τοῦ Ὑλισμοῦ, εἶναι μόνον ἓνα παράγωγον, ἓνα προῖον τῆς Ὑλης, καὶ ὁ ρόλος του μέσα στὸν Κόσμον καὶ στὴν Ἱστορία ὅλου τοῦ Κόσμου δὲν εἶναι παρὰ μόνον διακοσμητικός, περι-

γραφικός, στατιστικός, μ' ἓνα λόγο μηδαμινός. Τὸ Πᾶν εἶναι ἡ Ὑλῆ, ποὺ στὴν οὐσία της δὲν εἶναι παρὰ μόνο σύνθεση καὶ ἀέναη ἐναλλαγή καὶ παραγωγή ὑλικῶν φυσικοχημικῶν στοιχείων καὶ ὑλικῶν φυσικοχημικῶν ἐνώσεων καὶ συνθέσεων.

Γίνεται ἤδη δλοφάνερα ἀντιληπτὸ καὶ κατανοητό, πὼς τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ὑλιστικῆς κοσμοθεωρίας εἶναι ἡ νίκη καὶ ὁ ἀπόλυτος θρίαμβος στὴν πνευματικὴ ζωὴ ὄλου τοῦ Κόσμου τοῦ Ἀθεϊσμοῦ μὲ τὰ πιὸ φρικιαστικὰ ἀποτελέσματα. Καὶ τὸ κράτος τοῦ Ἀθεϊσμοῦ ποτὲ ἄλλοτε καὶ σ' ὅλη τὴν Ἱστορία ὄλου τοῦ Κόσμου δὲν ὑπῆρξε τόσο δυνατὸ καὶ τόσο ζοφερὸ ὅσο ὑπῆρξε στοὺς δύο τελευταίους αἰῶνες καὶ ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἔφερε τόσες καταστροφές στὴ ζωὴ ὅλης τῆς Ἀνθρωπότητος ὅσες ἔφερε στοὺς δύο αὐτοὺς αἰῶνες.

Καὶ ἡ ἱστορικὴ αὐτὴ πραγματικότητα ἀποκαλύπτει κι' ἐπιβεβαιώνει φαινόερα καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου, πὼς τῇ ζωὴ ὄλου τοῦ Κόσμου κυβεροῦν οἱ Ἰδέες καὶ μόνο οἱ Ἰδέες. Τὸ Πνεῦμα, ἀντίθετα πρὸς τὶς θεωρίες τοῦ Ὑλισμοῦ, εἶναι ὁ μοναδικὸς παράγοντας, δημιουργός, ρυθμιστὴς καὶ διαμορφωτὴς τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἱστορίας ὄλου τοῦ Κόσμου. Οἱ Βουδδιστικὲς θεωρίες τοῦ Σοπενάουερ καὶ τοῦ Ντόυσεν καὶ ὄλων τῶν ἄλλων Βουδδιστῶν τῆς Εὐρώπης τοῦ 19ου αἰῶνα, ἡ φιλοσοφία τῆς θέλησης τῆς δύναμης, σὲ ὑλιστικὸ νόημα, τοῦ Νίτσε, οἱ πεσσιμισμοὶ καὶ μηδενισμοὶ τῆς Εὐρώπης τῶν δύο τελευταίων αἰῶνων, οἱ δύο παγκόσμιοι πόλεμοι τοῦ 20οῦ αἰῶνα μὲ τὰ ἑκατομμύρια ἀθῶων θυμάτων, τὰ δλοκαυτώματα ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, οἱ φασισμοὶ καὶ οἱ κάθε εἴδους δλοκληρωτισμοὶ τῶν χρόνων μας, οἱ φιλοσοφίες τοῦ ἀθεϊστικοῦ καὶ μηδενιστικοῦ Ὑπαρξισμοῦ τῆς ἐποχῆς μας, τὰ αἰσθήματα τῆς ἀγωνίας καὶ τοῦ ἀγχους, ποὺ κυριαροῦν στὰ χρόνια μας στὴ ζωὴ ὄλου τοῦ Κόσμου, καὶ γενικὰ τὸ κράτος τοῦ Ζόφου, ποὺ κατὰ γενικὴ ἀναγνώριση καὶ ὁμολογία ὄλων τῶν μεγάλων πνευμάτων ὄλου τοῦ Κόσμου εἶναι ἡ ζωὴ ὅλης τῆς Ἀνθρωπότητος τοῦ καιροῦ μας, εἶναι ἀποτελέσματα μόνο τῆς ἐπικράτησης στὴ ζωὴ τοῦ Κόσμου τοῦ Ἀθεϊσμοῦ, ποὺ εἶναι ὁ πιὸ γνήσιος καρπὸς τῆς κοσμοθεωρίας τοῦ Ὑλισμοῦ τῶν δύο τελευταίων αἰῶνων στὴν περιοχὴ τῆς Μεταφυσικῆς.

Ἄλλ' ἡ ἐπικράτηση τοῦ ἀντιμεταφυσικοῦ καὶ ἀντιιδεαλιστικοῦ Πνεύματος καὶ τῆς ὑλιστικῆς κοσμοθεωρίας στὸ 19ο αἰῶνα μὲ τὰ πιὸ τρομερὰ ἀποτελέσματα καὶ στοὺς δύο τελευταίους αἰῶνες ἦταν φυσικὸ νὰ προκαλέσουν τὴν ἀντίδραση ὄλων τῶν μεγάλων φιλοσοφικῶν πνευμάτων τῆς Εὐρώπης, ποὺ ἔμεναν πιστὰ στὰ αἰώνια δόγματα τῆς θρησκείας τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, τῆς θρησκείας τῆς λατρείας τοῦ Πνεύματος, ὡς πρώτης ἀρχῆς τοῦ Παντός καὶ μοναδικῆς πηγῆς τῆς ζωῆς ὅλης τῆς Ἀνθρωπότητος. Τὸ φῶς τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἰδεαλισμοῦ καὶ τοῦ Σπικριτουαλισμοῦ τῶν Νεώτερων Χρόνων δὲν ἔσβυσε ποτὲ στὴν Εὐρωπαϊκὴ μητρόπολή του, στὴ χώρα τοῦ Descartes, καὶ λάμπει στὴ φιλοσοφία τῶν σπικριτουαλιστῶν καὶ ἰδεαλιστῶν φιλοσόφων καὶ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Γερμανίας καὶ τῶν Ἀγγλοσαξόνων τῶν δύο τελευταίων αἰῶνων.

Ἡ ἀντίδραση καὶ ἡ πολεμικὴ τῆς ἰδεαλιστικῆς καὶ σπιριτουαλιστικῆς φιλοσοφίας τοῦ στ' ἀληθινὰ ἀκατάλυτου πνεύματος τῆς ὑψηλῆς Μεταφυσικῆς, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὰ τρισβάθια τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, φανερώνεται στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα καὶ θριαμβεύει στὸν ἴδιο αἰῶνα. Χαρακτηριστικὸ τῆς μεταβολῆς καὶ στροφῆς αὐτῆς στὸν 20ὸ αἰῶνα πρὸς τοὺς κόσμους τῆς Μεταφυσικῆς εἶναι τὸ ἱστορικὸ γεγονός, ὅτι, ἐνῶ ὁ Κάντ στὸ 19ο αἰῶνα ἐρμηνευόταν ἀπὸ τοὺς Νεοκάντιανούς καὶ πολλοὺς ἄλλους φιλοσόφους ὡς ἓνας μεγάλος γνωσιοθεωρητικὸς φιλόσοφος χωρὶς μεταφυσικὴ, στὸν 20ὸ αἰῶνα ἀντίθετα ἐρμηνεύεται καὶ γενικὰ ἀναγνωρίζεται ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς πρὸ μεγάλους μεταφυσικοὺς ὄλων τῶν αἰώνων¹.

Ἀλλὰ τὸ πρὸ χαρακτηριστικὸ καὶ πρὸ σημαντικὸ σχετικὰ γεγονὸς τῆς πνευματικῆς ζωῆς ὅλου τοῦ Κόσμου εἶναι ἡ στροφὴ τῆς Ἐπιστήμης τοῦ 20οῦ αἰῶνα πρὸς τοὺς κόσμους τῆς Μεταφυσικῆς καὶ τοῦ Ἰδεαλισμοῦ. Τὴν ὑψηλὴ Ἐπιστήμη τοῦ 20οῦ αἰῶνα ἐμπνέει καὶ οὐσιαστικὰ χαρακτηρίζει βαθὺ μεταφυσικὸ καὶ ἰδεαλιστικὸ πνεῦμα. Ἡ Ἐπιστήμη τοῦ αἰῶνα μας ἐπιτελεῖ θαύματα πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς Μεταφυσικῆς καὶ τοῦ Ἰδεαλισμοῦ. Οἱ μεγάλες καὶ πρωτόφαντες καταπληκτικὲς κοσμογονικὲς καὶ κοσμοϊστορικὲς ἀνακαλύψεις καὶ κατακτήσεις τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν στὸν αἰῶνα μας καὶ ἰδίως τῆς Φυσικῆς (Μικροφυσικῆς), τῆς Κοσμολογίας καὶ τῆς Βιολογίας, γκρεμίζουν καὶ συντρίβουν τὸ κράτος τοῦ Ζόφου τοῦ φυσικοῦ Ντετερμινισμοῦ καὶ τοῦ ὑλιστικοῦ Μηχανοκρατισμοῦ, ποὺ οἱ θεωρίες τους ἦσαν τὰ βάθρα τοῦ Ὑλισμοῦ καὶ τοῦ Ἀθεϊσμοῦ στὸ 19ο αἰῶνα καὶ ξανοίγουν μπρὸς στὰ μάτια τῆς ἐκστατικῆς Ἀνθρωπότητος ἀπειρους νέους κόσμους, ποὺ προμηνᾶνε, μὲ ἀπόλυτη βεβαιότητα, τὸν ὀριστικὸ καὶ τελειωτικὸ θρίαμβο τῆς Μεταφυσικῆς καὶ τοῦ Ἰδεαλισμοῦ στὸ μέλλον.

Μέσα στὴν κίνηση αὐτὴ τῆς ἀναγέννησης τῆς Μεταφυσικῆς καὶ τοῦ Ἰδεαλισμοῦ στὸν 20ὸ αἰῶνα καὶ τῆς πολεμικῆς ἐναντίον τοῦ Ὑλισμοῦ — Ἀθεϊσμοῦ ξεχωριστὴ θέση κατέχει ἡ φιλοσοφία τοῦ μεγάλου Γάλλου φιλοσόφου Henri Bergson (1859 — 1941)

Ὁ Bergson χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ὡς σφοδρότατος καὶ δεινότατος πολέμιος τοῦ Ὁρθολογισμοῦ (Rationalisme) καὶ τοῦ Νοολογισμοῦ (Intellectualisme), ἀπ' τὸ ἄλλο ὅμως ὡς ὑπέρμαχος τῆς Μεταφυσικῆς καὶ τοῦ Πανπνευματολογισμοῦ (Spiritualisme) μὲ μυστικιστικὴ ἀπόχρωση καὶ τάση.

Οἱ ἀντιορθολογιστικὲς καὶ ἀντινοολογικὲς φιλοσοφικὲς θεωρίες τοῦ Bergson ἐπολεμήθησαν σφοδρότατα ἀπὸ τοὺς πιστοὺς τῆς ὑρησκείας τοῦ Λόγου. Παρ' ὅλο ὅμως τὸν πόλεμο τοῦ Bergson ἐναντίον τοῦ Ρατιοναλισμοῦ καὶ τοῦ Ἰντελλεκτουαλισμοῦ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ παροραθῆ καὶ νὰ μὴν ἐκτιμηθῆ ὅπως πρέπει ἡ ἀξία καὶ ἡ μεγάλη σημασία τῆς πολεμικῆς τῆς φιλο-

1. Πρὸβλ. Max Wund «Kant als Metaphysiker», M. Heidegger «Kant und das Problem der Metaphysik», Ν. Κορκοφίγκα «Ἡ Ἠθικὴ Φιλοσοφία τοῦ Κάντ 1937» κ.ἄ.

σοφίας του ἐναντίον ὄλων τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων τοῦ Ὑλισμοῦ, τοῦ ὑλιστικοῦ Μηχανοκρατισμοῦ, τοῦ Ντετερμινισμοῦ καὶ τοῦ Ἀθεϊσμοῦ τῶν τελευταίων αἰώνων.

Ὁ Bergson πρωτοφανερώθηκε στὸ πνευματικὸ στερέωμα τῆς Γαλλίας, ὡς φιλοσοφικὸ ἄστρο πρώτου μεγέθους, στὰ τέλη τοῦ 19ου αἰώνα μὲ τὸ σημαντικώτατο καὶ ἐπιστημονικὰ γεροδεμένο καὶ γεροθεμελιωμένο ἔργο του, ποὺ ἔφερεν τὸν τίτλο «Δοκίμιο ἑπάνω στ' ἄμεσα δεδομένα τῆς συνείδησης» (1889). Ἡ στιγμή τοῦ πρωτοφανερωμοῦ τοῦ Bergson στὴ φιλοσοφικὴ ζωὴ τῆς Γαλλίας εἶναι ἀπὸ τίς πρὸ κρίσιμες τῆς Πνευματικῆς Ἱστορίας ὄλου τοῦ Κόσμου. Εἶναι ἡ ἐποχὴ, ποὺ ὁ Ὑλισμὸς καὶ ἡ ὑλιστικὴ ἐρμηνεία τοῦ Σύμπαντος κλονίζουσι τὰ θεμέλια τοῦ πνευματικοῦ οἰκοδομήματος ὅλης τῆς Ἀνθρωπότητος χιλιάδων χρόνων. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Bergson, ποὺ συνεχίζει ἀπὸ νέους δρόμους, μὲ νέες μεθόδους καὶ μὲ νέα ὁρμή, τῇ μεγάλῃ καὶ κύρια φιλοσοφικῇ παράδοσιν τῶν μεγάλων φιλοσόφων τῆς Γαλλίας Descartes, Malebranche, Maine de Biran, Rousseau, Ravaisson, Lachelier, Boutroux κ.ἄ. ἔρχεται ὡς μιὰ δυνατὴ ἀντίδραση ἐναντίον τοῦ ρεύματος τοῦ Ὑλισμοῦ καὶ τοῦ ὑλιστικοῦ Μηχανοκρατισμοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ εἶναι στ' ἀληθινὰ πραγματικὴ ἐπανάστασις ἐναντίον τοῦ φιλοσοφικοῦ καθιερωτοῦ τῆς ἴδιας ἐποχῆς. Ὅπως ἡ φιλοσοφία τοῦ Descartes ἦταν ἐπανάστασις ἐναντίον τῆς φιλοσοφίας τῆς ἐποχῆς του, ἐπανάστασις ἐλευθερίας καὶ λύτρωσις τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Φιλοσοφίας ἀπὸ τὰ θεοκρατικὰ δεσμὰ τοῦ Μεσαιωνισμοῦ καὶ τῆς μεσαιωνικῆς σχολαστικῆς Φιλοσοφίας, ἔτσι καὶ ἡ φιλοσοφία τοῦ Bergson εἶναι γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μιὰ ἐπανάστασις, ποὺ ἔρχεται νὰ γκρεμίσῃ τὸ κράτος τοῦ ζόφου τῶν νέων θεῶν καὶ εἰδώλων τοῦ δῆθεν Θετικισμοῦ καὶ τοῦ Ψευτοεπιστημονισμοῦ, ποὺ στὴ λιγόχρονη ἐπικράτησίν τους — μισὸ περίπου αἰῶνα — στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Κόσμου εἶχαν κατορθώσῃ νὰ ὑψώσουν τὸν Ὑλισμὸν — Ἀθεϊσμὸν στὸ μεσουράνημα τῆς κοσμικῆς σταδιοδρομίας τους καὶ νὰ μεταβάλλουν ὅλο τὸν Κόσμον σ' ἕναν κόσμον, ποὺ ἡ μοναδικὴ μουσικὴ του ἦταν ἡ μουσικὴ τοῦ πρελούδιου τοῦ λυκόφωτος ὄλων τῶν θεῶν καὶ τῆς παγκόσμιας κυριαρχίας τοῦ κράτους τοῦ ἀπολύτου Μηδενισμοῦ.

Σκοπὸς μας ἑδῶ δὲν εἶναι νὰ δώσουμε μιὰ πλατεῖα ἀνάπτυξιν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Bergson, ποὺ στὸ βάθος της εἶναι ἀντιρασιοναλιστικὴ καὶ μυστικιστικὴ καὶ βρίσκεται στοὺς ἀντίποδες τοῦ κόσμου τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁρθολογισμοῦ καὶ Νοολογισμοῦ. Πρόθεσίν μας καὶ θέλησίν μας εἶναι ἑδῶ νὰ τονίσουμε μόνον τὴν ἱστορικὴν ἀξίαν τοῦ Μπερξονισμοῦ στὴν πνευματικὴ Ἱστορία τοῦ Κόσμου γιὰ τὴν ἀντίθεσίν του καὶ τὴν σφοδρότατην πολεμικὴν του, μ' ἐπιστημονικὰ μέσα καὶ ὅπλα, ἐναντίον τῆς κοσμοθεωρίας τοῦ Ὑλισμοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Μεταφυσικῆς. Σ' ὅ,τι κυρίως ἀναφέρεται στὸ κύριον θέμα τῶν στοχασμῶν αὐτῶν, τὸ θέμα τῆς οὐσίας καὶ τῆς Ἀθανασίας τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, στὴν ἐποχὴ τοῦ πρωτοφανερωμοῦ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Bergson στὸν κόσμον τῆς φιλοσοφίας τῆς Ψυχῆς ἐβασίλευε ἡ περιώνυμη θεωρία τοῦ ψυχοφυσικοῦ Παραλληλισμοῦ, ποὺ εἶχε βγῆ ἀπὸ τ' ἄδυτα τῶν ἀδύτων τῆς κοσμοθεωρίας τοῦ μεταφυσικοῦ Ὑλισμοῦ.

Ἡ θεωρία αὐτὴ ἀποκορυφωνόταν στὴ θεωρία τῶν ἐντοπισμῶν (localisations) τῶν διαφόρων ψυχικῶν λειτουργιῶν τοῦ Πνεύματος μέσα σὲ ὁρισμένες ζῶνες τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῆς τελείας ἰσοδυναμίας τοῦ Ἐγκεφαλικοῦ καὶ τοῦ Πνευματικοῦ, τοῦ Σωματικοῦ — Ὑλικοῦ καὶ τοῦ Ψυχικοῦ. Μὲ τὸ πρῶτο πρὸ πάνω φιλοσοφικὸ βιβλίον του καὶ τὸ δεύτερο ἔργο του «Ὑλὴ καὶ Μνήμη» (1896) ὁ Bergson συντρίβει ἐπιστημονικὰ τὴ θεωρία αὐτή, ποὺ ἐβασίζετο στὴν ὀλιστική ἐρμηνεία τοῦ Κόσμου, καὶ ἀποδείχνει, πὼς εἶναι οἰκτρότατη πνευματικὴ πλάνη ἡ θεωρία τῶν localisations τῶν λειτουργιῶν τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἰσοδυναμίας τοῦ Ἐγκεφαλικοῦ καὶ τοῦ Πνευματικοῦ ἢ Ψυχικοῦ καὶ πὼς στὴν πραγματικότητα ὁ ἐγκέφαλος εἶναι ὄργανο τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ψυχῆς κι' ἓνα ἐλάχιστο μέρος τῆς πνευματικῆς συνείδησης.

Στὰ ἴδια ἔργα του καὶ σ' ὅλα τ' ἄλλα κατοπινὰ ἔργα του ὁ Bergson ἀποδεικνύει ἐπιστημονικώτατα, πὼς ἡ Ψυχὴ εἶναι τελείως ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸ θνητὸ σῶμα καὶ συνεπῶς εἶναι ἀφθαρτὴ καὶ ἀθάνατη. Χαρακτηριστικώτατα γιὰ τὸ σπουδαιότατο καὶ κυριώτατο αὐτὸ πρόβλημα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ τῆς Φιλοσοφίας εἶναι ὅσα ὁ Bergson τονίζει στὸ τέλος μιᾶς σχετικῆς διάλεξής του μὲ τὸν τίτλο «Ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα», («L'âme et le corps») — μεταφρασμένης στὰ Νεοελληνικά —, ποὺ ἀποτελεῖ μέρος τοῦ βιβλίου του «Ἡ πνευματικὴ ἐνέργεια» («L'énergie spirituelle», 1919, ἔκδ. Alcan): «Τὸ φιλοσοφικὸ πρόβλημα τῆς μοίρας τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, τονίζει ἐκεῖ ὁ Bergson, δὲ φαίνεται στὰ μάτια μου νὰ ἴσται ἀδύνατο νὰ λυθῆ. Νὰ ἔδῳ ἓνας ἐγκέφαλος, ποὺ λειτουργεῖ. Καὶ νὰ ἐκεῖ μιὰ συνείδηση, ποὺ αἰσθάνεται, στοχάζεται καὶ βούλεται. Ἄν ἡ ἐργασία τοῦ ἐγκεφάλου ἀνταποκρινόταν τελείως στὴν ὀλότητα τῆς συνείδησης, ἂν ὑπῆρχε τελεία ἰσοδυναμία μεταξὺ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ, ἡ συνείδηση θὰ ἦταν δυνατὸ ν' ἀκολουθήσῃ τὶς μοῖρες τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ὁ θάνατος θὰ ἦταν τὸ τέλος τοῦ παντός. Τοῦλάχιστο ἡ Ἐμπειρία δὲ θὰ ἔλεγε τίποτα τὸ ἀντίθετο καὶ ὁ φιλόσοφος, ποὺ βεβαιώνει τὴν ἐπιβίωση τῆς ψυχῆς μετὰ τὸ θάνατο, θὰ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ στηρίξῃ τὴ θέση του ἀπὸ πάνω σὲ κάποια μεταφυσικὴ κατασκευὴ, πρῶτον γενικὰ δίχως βάση καὶ σταθερότητα καὶ ὀλωσδιόλου σάπιο. Ἄλλ' ἂν, ὅπως ἐδοκιμάσαμε καὶ προσπαθήσαμε νὰ δείξουμε, ἡ ζωὴ τοῦ Πνεύματος ξεπερνᾷ καὶ πλημμυρίζει τὴ ζωὴ τοῦ ἐγκεφάλου, ἂν ὁ ἐγκέφαλος περιορίζεται μόνον στὸ νὰ μεταφράζῃ σὲ κινήσεις ἓνα μικρὸ μέρος ἐκείνου ποὺ γίνεται μέσα στὴ συνείδηση, τότε ἡ ἐπιβίωση τῆς ψυχῆς γίνεται τόσο πιθανή, ὥστε ἡ ὑποχρέωση τῆς ἀπόδειξής της βαθαίνει περισσότερο ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἀρνιέται παρὰ ἐκεῖνον ποὺ τὴν παραδέχεται, γιὰτὶ ὁ μοναδικὸς λόγος ποὺ κάνει νὰ πιστεύεται, πὼς ἡ συνείδηση σβύνει καὶ ἐξαφανίζεται ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατο, εἶναι τὸ πραγματικὸ γεγονὸς ὅτι βλέπουμε τὸ σῶμα, ὅταν πεθαίνῃ ὁ ἀνθρώπος, νὰ πέφτῃ σὲ τελεία ἀποσύνθεση, καὶ ὁ λόγος αὐτὸς δὲν ἔχει καμμιά ἀπολύτως ἀξία, ἂν ἡ ἀνεξαρτησία τῆς ὀλότητας σχεδὸν τῆς συνείδησης εἶναι καὶ αὐτὴ ἐπίσης ἓνα πραγματικὸ γεγονὸς διαπιστωμένο (μὲ τὴν ἐμπειρία). Ἔτσι τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιβίωσης τῆς ψυχῆς κατεβάσσεται ἀπὸ τὰ ὕψη, ὅπου τὸ εἶχε το-

πουετήσει ἢ κατὰ παράδοση μεταφυσική καὶ μετατοπίζεται μέσα στὸ πεδίο τῆς ἐμπειρίας.»

Ἡ μέθοδος τῆς φιλοσοφίας τοῦ Bergson βασίζεται στὴν ἐπιστημονική Ἐμπειρία, καὶ ὅπως τονίζεται στὸ ἴδιο μέρος, ξεκινάει ἀπὸ τὴν πιθανότητα καὶ «δὲν ἔχει ὡς σκοπὸ παρὰ μόνο τὴν πιθανότητα. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐργάζεται σ' ἓνα πεδίο, ὅπου ἡ πιθανότητα μπορεῖ νὰ πλαταίνει ἀπειρα, μᾶς ὀδηγεῖ σιγὰ — σιγὰ σὲ μιὰ κατάσταση, ποὺ ἰσοδυναμεῖ στὴν πράξη μὲ τὴ βεβαιότητα.»

Μὲ τὸ ἔργο του αὐτὸ ὡς καὶ μὲ ὅλα τ' ἄλλα φιλοσοφικὰ ἔργα του ὁ Bergson φανερώνεται ρεαλιστικώτατος, θετικιστικώτατος, κριτικώτατος καὶ ἐπιστημονικώτατος, καὶ ἀποδεικνύει, πὼς ἔχει διεισδύσει μέσα στὴν καρδιά τοῦ ὅλου ζητήματος τῆς οὐσίας καὶ τῆς Ἀθανασίας τῆς Ἀνθρώπινης Ψυχῆς, ἔχει πιάσει τὸν ταῦρο ἀπὸ τὰ κέρατα καὶ ἔχει θέσει τὸ μεταφυσικὸ πρόβλημα τοῦ Κόσμου ἀπὸ τὰ ὕψη τῆς Μεταφυσικῆς στὴ θέση τῆς θετικῆς Ἐπιστήμης, τῆς θετικῆς Ψυχολογίας, ποὺ φωτίζει μὲ ἀπειρο φῶς καὶ τὸ ὅλο πρόβλημα τῆς Ἀθανασίας τῆς Ψυχῆς καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ καὶ ὅλα τ' ἄλλα μεγάλα καὶ αἰώνια προβλήματα τῆς Μεταφυσικῆς. Ἡ τελευταία λέξη καὶ τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Φιλοσοφίας τῆς ἐποχῆς μας εἶναι, πὼς ἡ τελεία ἀνεξαρτησία τῆς Ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ συνεπῶς ἡ Ἀθανασία τῆς Ψυχῆς εἶναι ἀπόλυτη ἀλήθεια.

Ἄλλὰ τὸ πρόβλημα τῆς Ἀθανασίας θὰ χρειαστῆ νὰ θεωρηθῆ πλατύτερα καὶ νὰ διαφωτιστῆ ὅπως πρέπει ἀπὸ τὴν καθαρὰ θεωρητικὴ του ἀποψη στὸ ἀκόλουθο, τὸ θεωρητικὸ Μέρος τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἐργασίας.

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.

Ἀπὸ τὴν πρὸ πάντων γενικώτατη ἱστορικὴ ἐπισκόπηση, στὸ δεύτερο αὐτὸ Μέρος, τῶν θέσεων τοῦ προβλήματος τῆς Ἀθανασίας στὴν πνευματικὴ Ἱστορία τοῦ Κόσμου, τόσο στὴν Ἱστορία τῆς Θρησκείας, ὅσο καὶ στὴν Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας, βγαίνουν καθαρῶτα τ' ἀκόλουθα γενικὰ συμπεράσματα :

α) Τὸν Ἄνθρωπο, στὴ ζωὴ του ἀπάνω στὴ Γῆ εὐθύς ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή, ποὺ ξύπνησε μέσα του ἡ πνευματικὴ αὐτοσυνείδησή του, ὡς ὄργανο καὶ δύναμη καὶ πηγὴ πνευματικοῦ φωτός, συγκλόνισε ὡς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του τὸ πρόβλημα τῆς ἀνθρώπινης μοίρας ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατο. Τὸ πρόβλημα τοῦ Θανάτου πρωτοεῖδε ὁ Ἄνθρωπος, στὰ πνευματικὰ μάτια του, ὡς τὸ κεντρικὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς του μέσα στὸ Σύμπαν καὶ τὴν Αἰωνιότητα.

β) Τὴ λύτρωσή του ἀπὸ τὸ Θάνατο, τὸ Μηδέν, τὴν Ἀνυπαρξία, τὸ Ζόφο, ὁ Ἄνθρωπος ἐζήτησε, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς ζωῆς του μέσα στὸ Σύμπαν, στὸν ἀγῶνα τοῦ Πνεύματος. Μὲ τὸ φυσικὸ φῶς τοῦ Πνεύματος καὶ τὴ δημιουργικὴ δύναμη τῆς ἀγωνιστικῆς ψυχῆς του, τὴ δύναμη τῆς Ἀρετῆς, ἀγωνίστηκε ὁ Ἄνθρωπος ἥρωικά, ὑπεράνθρωπα, τιτανικά, χιλιά-

δες, δεκάδες χιλιάδες και ἴσως ἑκατοντάδες χιλιάδες χρόνια, νὰ βρῆ τὴ μεταφυσικὴ λύτρωσή του ἀπὸ τὸ Θάνατο καὶ τὸ Μηδέν σὲ μιὰ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία, ποὺ θὰ τοῦ ἐχάριζε τὴν ὑπερκόσμια καὶ θεία χαρὰ τῆς ἐλπίδας μιᾶς ἄλλης καλύστερης ζωῆς στὸ μέλλον πέρα ἀπὸ τὸν τάφο, μιᾶς μέλλουσας αἰώνιας εὐτυχισμένης ζωῆς.

γ) Ἄλλοι λαοὶ τῆς Γῆς στὸ λυτρωτικὸ πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ ἀγώνα τῆς Ζωῆς ἐνίκηθησαν καὶ συντριβήθησαν καὶ ἔφτασαν στὴν ἀρνησιμότητα τῆς Ζωῆς καὶ στὸν ἀπόλυτο μεταφυσικὸ Πессιμισμὸ καὶ Μηδενισμό (λαοὶ τῆς Μεσοποταμίας, Βουδδιστῆς, Ρωμαῖοι κ.ἄ.). Ἄλλοι ὅμως λαοὶ ἀναδείχθησαν νικητὲς στὸν ἀγώνα αὐτὸ τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ψυχῆς, μὲ τὰ πιδ θαυμαστά ἀποτελέσματα, καὶ ἔφτασαν στὴν ἡρωικὴ καὶ θριαμβευτικὴ κατάραση καὶ ἐπιβεβαίωση τῆς Ζωῆς. Οἱ νικημένοι στὸν ἀγώνα τῆς Ζωῆς εἶναι σχεδὸν ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς, ποὺ οἱ κοσμοθεωρίες τους καταλήγουν στὸν Πессιμισμὸ καὶ τὸ Μηδενισμό στὴν περιοχὴ τῆς Μεταφυσικῆς.

Τὰ βαθύτερα αἷτια τῶν ἀπαισιόδοξων μηδενιστικῶν κοσμοθεωριῶν τοῦ Ἀσιατικοῦ Κόσμου φωτίζονται μόνο ἀπὸ τοὺς πραγματικοὺς κοινωνιολογικοὺς ὅρους καὶ τὶς ἀληθινὰς κοινωνιολογικὰς συνθῆκας τῆς ζωῆς τῶν Ἀσιατικῶν λαῶν. Ἡ ζωὴ τῆς Ἀσίας κάτω ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἀπολυταρχία στὴν ἀπόλυτη πραγματικότητα ἦταν ἴσκιος καὶ φάντασμα ζωῆς παρὰ ἀληθινὴ ζωὴ. Καὶ ὁ φυσικὸς καρπὸς τῆς ζωῆς αὐτῆς, ζωῆς πραγματικῶν ζωντανῶν — νεκρῶν ἀνθρώπων κάτω ἀπὸ τὴν πολιτικὴν, κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ὀλιγαρχία, τυραννία καὶ ἐκμετάλλευση, δὲν μποροῦσε νὰ ἦναι ἄλλος παρὰ μόνο ὁ ἀπόλυτος Μηδενισμὸς σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς Ζωῆς.

Ἡ Ἱστορία ὅλων τῶν λαῶν ὅλης τῆς Γῆς καὶ ἰδίως τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς ἀποκαλύπτει καὶ ἀποδείχνει φαινότατα, πὼς ἀπολύτως ἀναγκαία προϋπόθεση, τόσο στὸν πνευματικοῦ ἀγώνα, ὅσο καὶ στὸν ὕλικὸ ἀγώνα τῆς Ζωῆς, εἶναι ἡ Ἐλευθερία. Ἡ Ἐλευθερία τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ψυχῆς. Δίχως τὴν Ἐλευθερία δὲν ὑπάρχει ζωὴ. Δίχως τὴν Ἐλευθερία ὑπάρχει μόνο ὁ Θάνατος, τὸ Μηδέν. Ἡ Ἐλευθερία εἶναι ἡ οὐσία, ἡ ψυχὴ, ἡ σάρκα, τὸ αἷμα καὶ τὸ φῶς τῆς Ζωῆς. Δίχως τὴν Ἐλευθερία ὁ ἄνθρωπος εἶναι μόνο ἓνα ζῶο, ἓνα ζωντανὸ πτώμα, καὶ μοῖρα του ἢ μοῖρα τοῦ ζώου, ἢ σφαγὴ.

Ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς, ποὺ ἐνίκησαν στὸν τιτάνιο πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ ἀγώνα τῆς Ζωῆς, ὁ κατ' ἐξοχίαν νικητὴς εἶναι ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς, θριαμβευτῆς καὶ διθυραμβικὸς τραγουδιστῆς, ὕμνητῆς καὶ ἀποθεωτῆς τῆς Ζωῆς. Τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα, ἡ Ἑλληνικὴ Ψυχὴ, ἡ Ἑλληνικὴ Συνείδησις, ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρετὴ, ἐθριαμβεύσαν στὸν ἀγώνα τους μέσα στὴν ἄβυσσος τοῦ Κόσμου καὶ τῆς Ζωῆς. Καὶ ἡ πνευματικὴ νίκη τοῦ Ἑλληνικοῦ Κόσμου εἶναι καρπὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας. Ὁ Ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς Κόσμος, μὲ τὴν πρώτη πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ὁργάνωσή του, τὴν ὁργάνωσιν τῶν ἐλεύθερων δημοκρατικῶν πόλεων — πολιτειῶν, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσίν του ἀπὸ τὴν σκοτεινὴν Μοναρχία, εἶχε κατορθώσει νὰ χαρῆ τὸ ἀγιώτατο καὶ θειότατο δῶρο τῆς Ζωῆς, τὸ δῶρο τῆς Ἐλευθερίας, τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς, τῆς θρησκευτικῆς καὶ τῆς μεταφυσικῆς Ἐλευθερίας. Καὶ τοῦ

ιεροῦ δέντρου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας, τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, καρπὸς εἶναι τὸ αἰώνιο θαῦμα τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ Πολιτισμοῦ, ποὺ καταφρονάει τὸν Ἄπειρο Χρόνο καὶ θαυμάζεται χιλιάδες τώρα χρόνια ἀπ' ὄλο τὸν Κόσμο.

δ) Ὁ Ἄνθρωπος νικητὴς στὸν πνευματικὸ ἀγώνα τῆς Ζωῆς κατώρθωσε νὰ βρῆ τὴν πνευματικὴ λύτρωσή του στὴ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία τῆς Ἀθανασίας τῆς Ἀνθρώπινης Ψυχῆς. Ἀντικρούζοντας ὁ Ἄνθρωπος τὸ φορικαλέο θέαμα τοῦ κατασπαραγμοῦ του μέσα στὰ νύχια τοῦ Θανάτου βρῆκε στὴν ἀρχὴ τῆ μεταφυσικῆ λύτρωσή του ἀπὸ τὸ Θάνατο στὴ θρησκευτικὴ πίστιν στὴν πραγματικὴ ὑπαρξὴ μιᾶς ἄλλης δεύτερης μέλλουσας ζωῆς μέσα σ' ἓναν ἄλλο φωτεινότερο καὶ ὠραιότερο, καθαρὰ πνευματικὸ κόσμο, πέρα ἀπὸ τὴ Φύση καὶ τὴν Ὑλὴ καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ νόμο τῆς φυσικῆς Φθορᾶς καὶ τὸ κράτος τοῦ ζόφου τοῦ Θανάτου καὶ τοῦ Μηδενός. Καὶ τὴν πρώτη αὐτὴ πίστιν του τῆς Θρησκείας πάλεψε αἰῶνες αἰώνων ὁ Ἄνθρωπος καὶ κατώρθωσε νὰ στερεώσῃ ἀργότερα ἀσάλευτα ἀπάνω στὴ Φιλοσοφία.

Ἔτσι ὁ Ἄνθρωπος πρῶτα μὲ τὴ Θρησκεία καὶ ἔπειτα μὲ τὴ Φιλοσοφία κατώρθωσε νὰ ὑψώσῃ στὴν Αἰωνιότητα τὸ μεγαλοπρεπέστατο πνευματικὸ οἰκοδόμημα ὅλης τῆς πνευματικῆς Ἱστορίας του, τὸ οἰκοδόμημα τῆς νίκης τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ἀρετῆς, τὸ οἰκοδόμημα τῆς θεϊστικῆς μεταφυσικῆς κοσμοθεωρίας καὶ κοσμοερμηνείας τοῦ Σύμπαντος, τῆς κοσμοθεωρίας α) Τῆς ὑπαρξῆς τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀπολύτου, ἀπείρου καὶ αἰωνίου Πνεύματος, ὡς πατρικοῦ δημιουργοῦ καὶ σοφοῦ στοργικοῦ κυβερνήτη τοῦ Σύμπαντος, β) Τῆς Ἀθανασίας τῆς προσωπικῆς ψυχῆς τοῦ Ἀνθρώπου, ὡς ἀτόμου καὶ πνευματικοθητικῆς προσωπικότητας, καὶ γ) Τῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικῆς ὑπαρξῆς τῆς Ἐλευθερίας, ὡς πνευματικῆς δύναμης ἀπειρης δημιουργίας καὶ πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἐξύψωσης καὶ τελειοποίησης τοῦ Ἀνθρώπου.

Στὸ Μέρος, ποὺ θ' ἀκολουθήσῃ τὸ δεύτερο αὐτὸ Μέρος τῆς ἐργασίας αὐτῆς, θὰ γίνῃ προσπάθεια νὰ δοθῇ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα ὅλων τῶν ἐρωτημάτων τῆς ζωῆς τοῦ Ἀνθρώπου μέσα στὴν ἀπειρη καὶ αἰώνια Δημιουργία, στὸ ἐρώτημα: Ἡ μεταφυσικὴ αὐτὴ κοσμοθεωρία, ποὺ χαρίζει στὸν Ἄνθρωπο τὴν ὑπέριστη μεταφυσικὴ λύτρωσιν καὶ εὐδαιμονία μέσα στὸν Κόσμο, εἶναι στέρη καὶ θεμελιώνεται ἀπάνω σὲ γερά καὶ ἀπολύτως στέρηα πνευματικὰ θεμέλια ἢ εἶναι εἶδωλο εἰδώλων, μιὰ φανταστικὴ καὶ φαντασμαγορικὴ σύλληψη τοῦ ἀλαφροῖσκωτου Ἀνθρώπινου Νοῦ, ποὺ ἀρέσκεται πολὺ συχνὰ νὰ μαγεύεται καὶ νὰ γοητεύεται ἀπὸ τὰ μάγια τῆς θεᾶς τῶν Ἰνδῶν Maya, τῆς θεᾶς τῆς Φαινομενικότητας, καὶ συνεπαίρνεται ἀπὸ τοὺς Ἰσκιούς, τὰ φαντάσματα καὶ τὰ ξωτικά τῆς Νύχτας;